

Meddelanden, rapport och rekommendation för den europeiska planeringsterminen – höstpaketet 2024

Statsrådsberedningen

2023-12-21

Dokumentbeteckning

COM(2023) 900

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN CENTRAL BANK on the 2024 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment

COM(2023) 901

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN CENTRAL BANK, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, THE COMMITTEE OF THE REGIONS AND THE EUROPEAN INVESTMENT BANK. Annual Sustainable Growth Survey 2024

COM(2023) 902

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL AND THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. Alert Mechanism Report 2024

COM(2023) 903

Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the economic policy of the euro area

COM(2023) 904

PROPOSAL FOR A JOINT EMPLOYMENT REPORT FROM THE COMMISSION AND THE COUNCIL

Sammanfattning

Europeiska kommissionen inledde den 21 november 2023 den europeiska planeringsterminen för 2024 genom att publicera det så kallade höstpaketet.

Den europeiska planeringsterminen är en ram för att samordna rapportering och granskning av medlemsstaternas och unionens ekonomiska politik och

social- och sysselsättningspolitik. Vidare är syftet att den europeiska planeringsterminen ger allmänna riktlinjer inom dessa områden.

Årets höstpaket baseras på den ekonomiska höstprognosen 2023, som visar att EU:s ekonomi fortsätter att vara motståndskraftig mot flera chocker de senaste åren, men att tillväxttakten 2023 har minskat mot bakgrund av hög inflation och stramare finansieringsvillkor. Höstpaketet innehåller i år den årliga hållbara tillväxtöversikten 2024, rapporten om förvarningsmekanismen 2024, meddelande och yttranden om utkastet till budgetplaner för medlemsstaterna i euroområdet 2024, ett förslag till rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet för 2024 och ett förslag till gemensam sysselsättningsrapport för 2024.

Regeringen välkomnar årets hållbara tillväxtöversikt och förvarningsrapport och kan på ett övergripande plan ställa sig bakom de prioriteringar som kommissionen föreslår för den ekonomiska politiken i EU. Det är viktigt att planeringsterminen fokuserar på de övergripande målen att säkerställa sunda offentliga finanser, förebygga och korrigera makroekonomiska obalanser, och främja hållbar inkluderande ekonomisk tillväxt och välfungerande arbetsmarknader.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Årets höstpaket baseras på den ekonomiska höstprognosen 2023, som visar att EU:s ekonomi fortsätter att vara motståndskraftig mot flera chocker de senaste åren, men att tillväxttakten 2023 har minskat mot bakgrund av hög inflation och stramare finansieringsvillkor. Endast en måttlig ökning av tillväxten förväntas 2024.

Höstpaketet innehåller följande:

- Den årliga hållbara tillväxtöversikten 2024.
- Rapporten om förvarningsmekanismen 2024.
- Meddelande och yttranden om utkastet till budgetplaner för medlemsstaterna i euroområdet 2024.
- Ett förslag till rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet för 2024.
- Ett förslag till gemensam sysselsättningsrapport för 2024.

Kommissionens meddelanden, förslag till rapport och rekommendation presenterades den 21 november 2023.

1.2.1 Den årliga hållbara tillväxtöversikten

I den årliga hållbara tillväxtöversikten presenterar kommissionen sina förslag till prioriteringar för EU:s ekonomiska politik och sysselsättningspolitik för de kommande 12 till 18 månaderna.

Kommissionen konstaterar att tillväxten i EU har avtagit efter den starka ekonomiska återhämtningen som ägde rum efter pandemin. Hög inflation och räntehöjningar tynger hushåll, företag och offentliga finanser. Samtidigt konstateras att sysselsättningen inom EU är rekordhög och arbetslösheten är historiskt låg.

I meddelandet lyfts bland annat utmaningar kopplade till EU:s långsiktiga konkurrenskraft fram mot bakgrund av den geopolitiska utvecklingen. Enligt kommissionen ökar denna utveckling behovet av öppen strategisk autonomi, med diversifierade värdekedjor för att stärka EU:s ekonomiska säkerhet och motståndskraft.

1.2.1.1 Makroekonomisk stabilitet, miljömässig hållbarhet, produktivitet och rättvisa

Liksom tidigare år baseras kommissionens rapport på de fyra dimensionerna av ”konkurrenskraftig hållbarhet” (”competitive sustainability”): makroekonomisk stabilitet, miljömässig hållbarhet, rättvisa och produktivitet. Kommissionens inriktning är att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft, vilket är en prioriterad fråga som Sverige även aktivt drev under sitt ordförandeskap. Kommissionen lyfter fram vikten av att bygga motståndskraft genom ett öppet strategiskt oberoende och av nettonolltillväxt samt att en rättvis grön och digital omställning ska främjas, samtidigt som regionala skillnader ska minskas. Mot bakgrund av detta avser kommissionen att för 2024 inrikta den europeiska planeringsterminen på att säkerställa samstämmighet med genomförandet av återhämtnings- och resiliensplanerna, inklusive REPowerEU-kapiteln, och de sammanhållningspolitiska programmen. Samtidigt identifierar kommissionen områden där de menar att det finns ytterligare investerings- och reformbehov på nationell och regional nivå. Kommissionen uppmärksammar även vikten av de nationella energi- och klimatplanerna.

Som bakgrund till tillväxtöversikten, resonerar kommissionen att energipriserna nu ligger närmare de lägre nivåerna från innan pandemin och att investeringar i hållbara energikällor har bidragit till att säkerställa den framtida energiförsörjningen. Kommissionen betonar att en utveckling mot nettonollutsläpp inom industrin kommer att vara väsentlig för att genomföra den gröna given och för att EU:s industrier ska förbli konkurrenskraftiga.

EU:s arbetsmarknad lyfts fram som fortsatt stark överlag, men kompetensförsörjningen betonas som en stor flaskhals för hållbar tillväxt,

innovation och konkurrenskraft. Produktivitetstillväxten har stagnerat senaste årtiondet och en förstärkning av den kräver bl.a. förbättringar av ramvillkoren, en fördjupning av den inre marknaden och respekt för rättsstaten. Nyckeln till en starkare inre marknad är i sin tur ett rättvist och bra klimat för små- och medelstora företag. Därutöver kopplas EU:s tillväxt också till digitaliseringens utveckling.

När den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten löper ut i slutet av 2023 behövs enligt kommissionen en återhållsam finanspolitik för att understödja penningpolitikens åtgärder för att minska inflationen, samtidigt som den ger tillräckligt med utrymme för ytterligare investeringar och stöder långsiktig tillväxt. Kommissionen ser också att de finanspolitiska nödgärder som vidtagits för att reagera på energiprischocken bör avvecklas så snart som möjligt. Kommissionen aviserar att de kommer föreslå rådet att inleda förfaranden vid alltför stora underskott under våren 2024 på grundval av utfallsuppgifterna för 2023, i linje med befintliga rättsliga bestämmelser.

Vidare bedömer kommissionen att EU-finansiering, såsom fonderna inom sammanhållningspolitiken och faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF), har visat sig användbara för att främja konkurrenskraftig hållbarhet på både nationell och regional nivå.

Kommissionen lyfter fram att Europaparlamentet, rådet, arbetsmarknadens parter och andra aktörer fortsatt kommer att involveras i processerna avseende den europeiska planeringsterminen och faciliteten för återhämtning och resiliens. Medlemsstater uppmanas att aktivt samarbeta med berörda aktörer.

1.2.2 Den årliga förvarningsrapporten

Den årliga förvarningsrapporten är det första steget i det årliga makroekonomiska obalansförfarandet och innebär en första analys av den makroekonomiska utvecklingen i medlemsstaterna under året innan. Baserat på denna analys kan kommissionen välja att gå vidare med en fördjupad granskning för de medlemsstater där man bedömer att det finns en risk för makroekonomiska obalanser. Den fördjupade granskningen slår fast huruvida sådana obalanser föreligger eller ej.

Kommissionen konstaterar att årets rapport har tagits fram i en miljö som kännetecknas av fallande, men på många håll fortsatt hög inflation och en generell inbromsning av EU:s ekonomi. Detta har medfört en ökad lönetillväxt och stigande räntor. De stigande lönerna har i många fall inte kompenserat för inflationen, vilket lett till fallande konsumtion på många håll. Samtidigt innebär de stigande lönerna en försämrad konkurrenskraft. Stigande räntor har medfört fallande bostadspriser brett inom EU, samtidigt som det förändrat förutsättningarna för det finansiella systemet. Bankernas räntemarginaler har stigit, samtidigt som värderingseffekter på tillgångssidan har bidragit till finansiell oro på sina håll, bland annat vad gäller den kommersiella fastighetssektorn.

Baserat på rapportens slutsatser, anser kommissionen att fördjupade granskningar är motiverade för Cypern, Frankrike, Tyskland, Grekland, Italien, Ungern, Nederländerna, Portugal, Rumänien, Spanien och Sverige. Därtill anser kommissionen det motiverat att genomföra en fördjupad granskning även i Slovakien.

1.2.2.1 Sverige

Kommissionen konstaterade i förra årets granskning att Sverige fortsatt har makroekonomiska obalanser när det gäller höga bostadspriser och hög skuldsättning hos både hushållen och företagen. Kommissionen upprepar även i årets granskning att dessa obalanser kvarstår, men att både hushållens skuldsättningsgrad och bostadspriserna fallit sedan 2022. Kommissionen lyfter detta år även utvecklingen inom den kommersiella fastighetssektorn som särskilt bekymmersam.

Den uppdaterade resultattavlan som avser utfallen för 2022 visar att det finns två indikatorer för Sverige som överstiger tröskelvärdena (tröskelvärden inom parentes):

- Den privata sektorns konsoliderade skuld (% av BNP): 207,3% (133%)
- Ungdomsarbetslöshet (% av aktiva personer mellan åldern 15–24, treårig förändringstakt): förändring med 2,3 procentenheter (förändring 2 procentenheter)

Enligt kommissionen behövs ytterligare analys i form av en fördjupad granskning, främst avseende den privata sektorns konsoliderade skuld, de höga bostadspriserna och utvecklingen inom den kommersiella fastighetssektorn.

1.2.3 Den gemensamma sysselsättningsrapporten

Kommissionen och rådet ska varje år, inom ramen för den europeiska planeringsterminen, upprätta en gemensam rapport till Europeiska rådet om sysselsättningsläget och genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna och den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Rapporten analyserar den sociala utvecklingen och sysselsättningsutvecklingen i unionen och presenterar på ett övergripande plan sysselsättningsreformer som medlemsstaterna lagt fram det senaste året.

Kommissionen bedömer i årets rapport att EU:s arbetsmarknad är motståndskraftig. Sysselsättningsgraden i EU uppgick 2022 till 74,6 % och ökade till 75,4 % andra kvartalet 2023, långt över nivåerna före pandemin. Samtidigt minskade arbetslösheten i EU till en historiskt låg nivå 2022 (6,2 %), en trend som fortsatte under andra kvartalet 2023 (6 %). Därutöver sjönk reallönerna 2022 i olika grad i nästan alla medlemsstater, trots nominella löneökningar. Kommissionen belyser vikten av välavvägda

lönesättningsmekanismer, inbegripet en stark social dialog och effektiva kollektivförhandlingar, i linje med nationell praxis.

Den gemensamma sysselsättningsrapporten följer utvecklingen mot de EU-övergripande sociala målen till 2030 avseende sysselsättning, utbildning och fattigdomsminskning. I år tar rapporten för första gången också upp utvecklingen i relation till de nationella mål som medlemsstaterna har satt för att bidra till målluppfyllelsen av de EU-övergripande sociala målen till 2030. EU är på god väg att nå det övergripande sysselsättningsmålet på 78 % fram till 2030, men kommissionen menar att det fortfarande krävs betydande framsteg för att nå målen avseende utbildning och fattigdomsminskning.

Årets rapport har också ett starkare landspecifikt fokus jämfört med tidigare år genom att rapporten har kompletterats med analyser avseende potentiell risk för respektive medlemsstat att inte utvecklas mot uppåtgående social konvergens. Sju medlemsstater noteras stå inför potentiell risk och kommer vara föremål för fördjupande analyser i ett andra steg under våren. Denna del av rapporten är utformad i linje med tidigare diskussioner om att införa ett kompletterande analysinstrument – benämnt ramverk för social konvergens – inom ramen för terminsprocessen.

1.2.4 Yttranden om utkasten till 2024 års budgetplaner för medlemsstaterna i euroområdet

Inom ramen för granskningen av 2024 års budgetplaner för medlemsstaterna i euroområdet gör kommissionen en bedömning av överensstämmelsen mellan utkasten till budgetplaner för 2024 och rådets finanspolitiska rekommendationer från juli 2023.

På det hela taget anser kommissionen att utkasten till budgetplaner för Cypern, Estland, Grekland, Spanien, Irland, Slovenien och Litauen överensstämmer med dessa rekommendationer från rådet. Utkasten till budgetplaner för Österrike, Tyskland, Italien, Luxemburg, Lettland, Malta, Nederländerna, Portugal och Slovakien överensstämmer inte helt med rådets rekommendationer. Utkasten till budgetplaner för Belgien, Finland, Frankrike och Kroatien riskerar att inte överensstämma med rådets rekommendationer.

1.2.5 Rekommendation om den ekonomiska politiken i euroområdet

Rekommendationen för euroområdet är ett förslag till de finanspolitiska rekommendationer som senare antas av rådet och innehåller vägledning om den ekonomiska politiken i euroområdets medlemsstater. I år rekommenderas dessa bl.a. att:

- Konsolidera och föra en återhållsam finanspolitik för att minska skuldkvoten och stödja en snabb återgång till inflationsmålet om 2 procent.

- Upprätthålla offentliga och privata investeringar, i syfte att stödja den gröna och digitala omställningen och stärka produktiviteten.
- Stödja löneutvecklingen för att återställa hushållens köpkraft samtidigt som konkurrenskraften beaktas.
- Undanröja investeringshinder och förbättra tillgången till finansiering, särskilt för innovativa företag och små och medelstora företag. Övervaka risker på finansmarknaderna, särskilt i samband med priskorrigeringar på utbudssidan.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Höstpaketet har ingen direkt inverkan på svenska regler. Arbetet inom ramen för den europeiska planeringsterminen bygger på den så kallade öppna samordningsmetoden.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Höstpaketet har i sig ingen direkt inverkan på EU-budgeten eller medlemsstaternas budget. De prioriteringar som föreslås av kommissionen kan dock leda till konsekvenser för nationella budgetar, förutsatt att medlemsstaterna väljer att agera i enlighet med prioriteringarna.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar årets hållbara tillväxtöversikt och kan på ett övergripande plan ställa sig bakom de prioriteringar som kommissionen föreslår för den ekonomiska politiken i EU.

Regeringen ser positivt på att kommissionen genom dess prioriteringar pekar på vikten av att stärka EU:s långsiktiga konkurrenskraft.

Det är viktigt att den europeiska planeringsterminen fokuserar på de övergripande målen att säkerställa sunda offentliga finanser, förebygga och korrigera makroekonomiska obalanser, och främja inkluderande hållbar ekonomisk tillväxt och välfungerande arbetsmarknader.

Regeringen välkomnar vidare förvarningsrapporten och noterar kommande fördjupade granskningar. Avseende Sverige fortsätter regeringen och berörda myndigheter att noga följa utvecklingen avseende hushållens skuldsättning och bostadsmarknaden, där flera åtgärder har genomförts de senaste åren.

Det finns skäl att ge euroområdet som helhet visst fokus inom den europeiska planeringsterminen, med tanke på dess särskilda utmaningar. Regeringen anser samtidigt att det är viktigt att den europeiska planeringsterminen förblir ett ramverk för hela EU och att fördelningen av

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelande och förslag har inte sänts på remiss.

Samråd med arbetsmarknadens parter har ägt rum. Bland annat lyftes synen att kommissionen har en mer optimistisk bild av det ekonomiska läget samt att tidslinjen för terminen gör att bedömningen av det ekonomiska läget riskerar bli inaktuell innan höstpaketet behandlas under våren. Inriktningen på konkurrenskraft välkomnades av parterna.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 119, 121 och 148 i EUF-fördraget.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt eftersom det handlar om meddelanden, förslag till rapport och en rekommendation.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Höstpaketet kommer närmast att diskuteras i berörda rådskonstellationer under perioden november-mars och utgöra underlag till Europeiska rådets möte i mars 2024. Stats- och regeringscheferna ska då lämna vägledning inför medlemsstaternas rapportering inom ramen för terminen.

4.2 Fackuttryck/termer

Sociala målen Under 2021 presenterade EU-kommissionen en handlingsplan för den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I denna ingick förslag på tre övergripande mål som syftar till att stärka sysselsättning, kompetens och

socialt skydd för en konkurrenskraftig ekonomi och som ska uppnås till 2030. Det informella Europeiska rådets möte i Porto i maj 2021 ställde sig bakom de nya målen, vilket sedan bekräftades av det formella Europeiska rådet i juni 2021.

De tre övergripande sociala målen till 2030 är att

- Minst 78 % av befolkningen i åldern 20–64 år ska vara sysselsatt 2030
- Minst 60 % av alla vuxna ska delta i utbildning varje år
- Minst 15 miljoner ska lyftas ur riskzonen för fattigdom eller social utestängning fram till 2030.